

کلاهبرداری

مقدمه

از زمانی که مالکیت خصوصی به عنوان یک نهاد اجتماعی پذیرفته شده، تجاوز به اموال دیگران نیز به عنوان یک عمل زشت مورد توجه بوده است. منتها شیوهی این تجاوز و چهره‌ی آن با تحولات اجتماعی و پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی، رنگ‌های متنوعی به خود گرفته است. روزگاری تجاوز به مال غیر همراه با خشونت و اعمال زور بیشتر به صورت سرقت واقع می‌شده است، ولی تحول جوامع و صنعتی شدن، این نوع ربودن را تغییر داده است و به جای ربودن خدعه‌آمیز مال غیر که معمولاً دور از نظر صاحب مال صورت می‌گرفته است؛ کلاهبرداران امروزه با توسل به وسایل متقلبانه و از راه خدعه و نیرنگ بدون هیچ‌گونه خشونتی مال دیگران را از چنگال آنها خارج می‌کنند و در ظاهر هم، خود را از نخبگان جامعه به شمار می‌آورند.

کلاهبرداران از نظر جرم‌شناسی در ردیف مجرمین حرفه‌ای و انسان‌های یقه سفید هستند که به دلیل هوش و ذکاوت سرشار شناسایی آنها بسیار مبهم و پیچیده است.^۱

معانی لغوی و اصطلاحی کلاهبرداری

کلاهبرداری عبارت است از بردن مال دیگری از طریق توسل توأم با سوءنیت به وسایل یا عملیات متقلبانه.^۲

ماهیت جرم کلاهبرداری:

به موجب قانون، کلاهبرداری از جرایم عمومی است که بدون شکایت شاکی خصوصی قابل تعقیب است و در صورت گذشت شاکی، تعقیب یا اجرای حکم متوقف نمی‌شود. همچنین این جرم از جمله جرایمی است که قابل گذشت نیز نمی‌باشد. و حتی در صورت گذشت شاکی، تأثیری در اصل موضوع نداشته و در نتیجه حکم صادره باید اجرا شود.^۳

مجازات کلاهبرداران

کلاهبرداری ساده: به موجب ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، مجازات ساده کلاهبرداری عبارت است از یک تا هفت سال حبس تعزیری و جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است، که دادگاه باید هر دو مجازات را مورد حکم قرار دهد.

۱- حبیب‌زاده، محمدجعفر، حقوق جزای اختصاصی (جرایم علیه اموال)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، ۱۳۸۲، ۱۱۵.

۲- صادقی، میرمحمد، جرایم علیه اموال و مالکیت، تهران، نشر میزان، چاپ دهم، ۵۱.

۳- حبیب‌زاده، محمدجعفر، حقوق جزای اختصاصی (جرایم علیه اموال)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، ۱۳۸۲، ۱۴۱-۱۴۰.

کلاهبرداری مشدد: به موجب قسمت دوم ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، مجازات کلاهبرداری مشدد ۲ تا ۱۰ سال حبس و انفصال ابد از خدمات دولتی و جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است، می‌باشد که هر سه مورد باید مورد حکم قرار گیرد.^۱

مجازات شروع به کلاهبرداری: به موجب قسمت اول تبصره ۲ ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، مجازات شروع به کلاهبرداری حسب مورد، حداقل مجازات مقرر در همان مورد خواهد بود و در صورتی که نفس عمل انجام شده جرم باشد شروع کننده به مجازات آن جرم نیز محکوم خواهد شد. به این ترتیب مجازات شروع به جرم کلاهبرداری ساده یک سال و شروع به کلاهبرداری مشدد دو سال حبس است.^۲

موارد تشدید جرم و مجازات کلاهبرداری

- اتخاذ عنوان یا سمت مأموریت از طرف سازمان‌ها و موسسات دولتی یا وابسته به دولت یا شرکت‌های دولتی یا شوراها یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی بر خلاف واقع.

- استفاده از تبلیغ عامه از طریق وسایل ارتباط جمعی از قبیل رادیو، تلویزیون، روزنامه و مجله یا نطق در مجامع و یا انتشار آگهی چاپی یا خطی.

- مرتکب از کارکنان دولت یا مؤسسات و سازمان‌های دولتی یا وابسته به دولت یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی و یا به‌طور کلی از قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح و مأمورین به خدمت عمومی باشد.^۳

مشارکت و معاونت در جرم کلاهبرداری

شرکت در کلاهبرداری (مشارکت) و مجازات آن:

طبق قانون مجازات اسلامی، هر کس با علم و اطلاع با شخص یا اشخاص دیگر در انجام عملیات اجرایی تشکیل دهنده‌ی جرمی مشارکت و همکاری کند، شریک در جرم شناخته می‌شود و مجازات او مجازات فاعل مستقل آن جرم است.

معاونت در کلاهبرداری:

معاون جرم بدون این که در عملیاتی شرکت کند که جرم را مستند به عمل وی می‌سازد به مجرم کمک کرده و وقوع جرم را تسهیل می‌کند. معاونت در جرم یا قبل و یا در حین ارتکاب جرم قابل تصور می‌باشد و بنابراین اعمالی که پس از اتمام جرم، در جهت کمک به مجرم برای فرار و یا برای اختفای آلات جرم انجام می‌شوند را نمی‌توان معاونت در جرم دانست. معمولاً معاونت شامل اعمالی نظیر: تحریک، ترغیب، تهدید یا تطمیع برای ارتکاب جرم، اقدام به دسیسه‌چینی و فریب و نیرنگ برای

۱- حبیب‌زاده، محمدجعفر، حقوق جزای اختصاصی (جرایم علیه اموال)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، ۱۳۸۲، ۱۳۸-۱۳۶.

۲- حبیب‌زاده، محمدجعفر، حقوق جزای اختصاصی (جرایم علیه اموال)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، ۱۴۰-۱۳۹.

۳- صادقی، میرمحمد، حقوق کیفری اختصاصی (۲) جرایم علیه اموال و مالکیت، تهران، نشر میزان، چاپ نوزدهم، ۱۳۸۶، ۷۵-۷۳.

وقوع جرم، تهیه وسایل ارتکاب جرم، ارائه طریق ارتکاب جرم به مرتکب و تسهیل وقوع جرم را شامل می‌شود.

محل رسیدگی به دعوی:

دادگاه‌های جزایی بخش و شهرستان.

عناصر متشکله جرم کلاهبرداری

الف - عنصر قانونی:

ماده (۱) «قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری»

ب) عنصر مادی:

۱- عمل مادی فیزیکی: فعل مثبت توسل به وسایل متقلبانه (صحنه‌سازی مُحیلاَنه)

۲- شرایط و اوضاع و احوال خاص لازم:

- متقلبانه بودن وسایل مورد استفاده‌ی مرتکب

- متقلبانه از لحاظ شکلی

- متقلبانه از نظر ماهوی (خالی از وجه بودن)

- اغفال قربانی

- تعلق مال بُرده شده به دیگری

۳- حصول نتیجه: بردن مال غیر

- ورود ضرر به قربانی مجرم

- انتفاع کلاهبردار یا شخص مورد نظر وی

ج) عنصر روانی

۱- سوءنیت عام: قصد ارتکاب عمل مادی فیزیکی، یعنی عمد در توسل به وسایل متقلبانه

۲- سوءنیت خاص: قصد رسیدن به نتیجه، یعنی قصد بردن مال دیگری^۱

۱- صادقی، میرمحمد، جرایم علیه اموال و مالکیت، تهران، نشر میزان، چاپ دهم، ۱۳۲.

مواد قانونی (مهم) مرتبط با کلاهبرداری از قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری:

ماده ۱:

هر کس از راه حيله و تقلب مردم را به وجود شرکت‌ها یا تجارت‌خانه‌های یا کارخانه‌ها یا موسسات موهوم یا به داشتن اموال و اختیارات واهی فریب دهد یا به امور غیر واقع امیدوار نماید یا از حوادث و پیش‌آمدهای غیرواقع بترساند و یا اسم و یا عنوان مجعول اختیار کند و به یکی از وسایل مذکور و یا وسایل تقلبی دیگر وجوه و یا اموال یا اسناد یا حوالجات یا قبوض یا مفاصا حساب و امثال آنها تحصیل کرده و از این راه مال دیگری را ببرد کلاهبردار محسوب و علاوه بر رد اصل مال به صاحبش، به حبس از یک تا ۷ سال و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم می‌شود.

در صورتی که شخص مرتکب بر خلاف واقع عنوان یا سمت ماموریت از طرف سازمان‌ها و موسسات دولتی یا وابسته به دولت یا شرکت‌های دولتی یا شوراها یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی و به‌طور کلی قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح و نهادها و موسسات مأمور به خدمت عمومی اتخاذ کرده یا این که جرم با استفاده از تبلیغ عامه از طریق وسائل ارتباط جمعی از قبیل رادیو، تلویزیون، روزنامه و مجله یا نطق در مجامع و یا انتشار آگهی چاپی یا خطی صورت گرفته باشد یا مرتکب از کارکنان دولت یا موسسات و سازمان‌های دولتی یا وابسته به دولت یا شهرداری‌ها یا نهادهای انقلابی و یا به‌طور کلی از قوای سه‌گانه و همچنین نیروهای مسلح و مأمورین به خدمت عمومی باشد علاوه بر رد اصل مال به صاحبش به حبس از ۲ تا ده سال و انفصال ابد از خدمات دولتی و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم می‌شود.

تبصره ۱: در کلیه موارد مذکور در این ماده در صورت وجود جهات و کیفیات مخففه دادگاه می‌تواند با اعمال ضوابط مربوط به تخفیف، مجازات مرتکب را فقط تا حداقل مجازات مقرر در این ماده (حبس) و انفصال ابد از خدمات دولتی تقلیل دهد ولی نمی‌تواند به تعلیق اجرای کیفر حکم دهد.

تبصره ۲: مجازات شروع به کلاهبرداری حسب مورد حداقل مجازات مقرر در همان مورد خواهد بود و در صورتی که نفس عمل انجام شده نیز جرم باشد، شروع‌کننده به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌شود.

مستخدمان دولتی علاوه بر مجازات مذکور چنانچه در مرتبه مدیر کل یا بالاتر یا هم‌تراز آنها باشند به انفصال دائم از خدمات دولتی و در صورتی که در مراتب پایین‌تر باشند به شش ماه تا سه سال انفصال موقت از خدمات دولتی محکوم می‌شوند.

ماده ۲:

هر کس به‌نحوی از انحاء امتیازاتی را که به اشخاص خاص به جهت داشتن شرایط مخصوص تفویض می‌گردد نظیر جواز صادرات و واردات و آنچه عرفاً موافقت اصولی گفته می‌شود در معرض خرید و

فروش قرار دهد و یا از آن سوءاستفاده نماید و یا در توزیع کالاهائی که مقرر بوده طبق ضوابطی توزیع نماید مرتکب تقلب شود و یا به طور کلی مالی یا وجهی تحصیل کند که طریق تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی بوده است مجرم محسوب و علاوه بر رد اصل مال به مجازات سه ماه تا دو سال حبس و یا جریمه نقدی معادل دو برابر مال به دست آمده محکوم خواهد شد.

تبصره: در موارد مذکور در این ماده در صورت وجود جهات تخفیف و تعلیق دادگاه مکلف به رعایت مقررات تبصره ۱ ماده ۱ این قانون خواهد بود.

ماده ۳:

هر یک از مستخدمین و مأمورین دولتی اعم از قضایی و اداری یا شوراها یا شهرداریها یا نهادهای انقلابی و به طور کلی قوای سه گانه و همچنین نیروهای مسلح یا شرکتهای دولتی یا سازمانهای دولتی وابسته به دولت و یا مأمورین به خدمات عمومی خواه رسمی یا غیر رسمی برای انجام دادن یا انجام ندادن امری که مربوط به سازمانهای مزبور می باشد وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را مستقیماً یا غیرمستقیم قبول نماید در حکم مرتشی است اعم از این که امر مذکور مربوط به وظایف قبول نماید در حکم مرتشی است اعم از این که امر مذکور مربوط به وظایف آنها بوده یا آنکه مربوط به مأمور دیگری در آن سازمان باشد خواه آن کار را انجام داده یا نداده و انجام آن بر طبق حقانیت و وظیفه بوده یا نبوده باشد و یا آن که در انجام یا عدم انجام آن موثر بوده یا نبوده باشد به ترتیب زیر مجازات می شود.

در صورتی که قیمت مال یا وجه مأخوذ بیش از بیست هزار ریال نباشد به انفصال موقت از شش ماه تا سه سال و چنانچه مرتکب در مرتبه مدیر کل یا همپراز مدیر کل یا بالاتر باشد به انفصال دائم از مشاغل دولتی محکوم خواهد شد و بیش از این مبلغ تا دویست هزار ریال از یک سال تا سه سال حبس و جزای نقدی معادل قیمت مال یا وجه مأخوذ و انفصال موقت از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد و چنانچه مرتکب در مرتبه مدیر کل یا همپراز مدیر کل یا بالاتر باشد به جای انفصال موقت به انفصال دائم از مشاغل دولتی محکوم خواهد شد.

در صورتی که قیمت مال یا وجه مأخوذ بیش از دویست هزار ریال تا یک میلیون ریال باشد مجازات مرتکب دو تا پنج سال حبس به علاوه جزای نقدی معادل قیمت مال یا وجه مأخوذ و انفصال دائم از خدمات دولتی و تا ۷۴ ضربه شلاق خواهد بود و چنانچه مرتکب در مرتبه پایین تر از مدیر کل یا همپراز آن باشد به جای انفصال دائم به انفصال موقت از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

در صورتی که قیمت مال یا وجه مأخوذ بیش از یک میلیون ریال باشد مجازات مرتکب پنج تا ده سال حبس به علاوه جزای نقدی معادل قیمت مال یا وجه مأخوذ و انفصال دائم از خدمات دولتی و تا ۷۴

ضربه شلاق خواهد بود و چنانچه مرتکب در مرتبه پایین‌تر از مدیر کل یا هم‌مطراز آن باشد به‌جای انفصال دائم به انفصال موقت از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

تبصره ۱: مبالغ مذکور از حیث تعیین مجازات و یا صلاحیت محاکم اعم از این است که جرم دفعتهً واحده و یا به دفعات واقع شده و جمع مبلغ مأخوذه بالغ بر نصاب مزبور باشد.

تبصره ۲: در تمامی موارد فوق مال ناشی از ارتشاء به‌عنوان تعزیر رشوه‌دهنده به نفع دولت ضبط خواهد شد و چنانچه راشی به وسیله رشوه امتیازی تحصیل کرده باشد این امتیاز لغو خواهد شد.

تبصره ۳: مجازات شروع به ارتشاء حسب مورد حداقل مجازات مقرر در آن مورد خواهد بود (در مواردی که در اصل ارتشاء انفصال دائم پیش‌بینی شده است در شروع به ارتشاء به‌جای آن سه سال انفصال تعیین می‌شود) و در صورتی که نفس عمل انجام شده جرم باشد به مجازات این جرم نیز محکوم خواهد شد.

تبصره ۴: هر گاه میزان رشوه بیش از مبلغ دویست هزار ریال باشد، در صورت وجود دلایل کافی، صدور قرار بازداشت موقت به مدت یک‌ماه الزامی است و این قرار در هیچ یک از مراحل رسیدگی قابل تبدیل نخواهد بود. همچنین وزیر دستگاه می‌تواند پس از پایان مدت بازداشت موقت کارمند را تا پایان رسیدگی و تعیین تکلیف نهایی وی از پایان مدت بازداشت موقت کارمند را تا پایان رسیدگی و تعیین تکلیف نهایی وی از خدمت تعلیق کند. به ایام تعلیق مذکور در هیچ حالت، هیچ‌گونه حقوق و مزایایی تعلق نخواهد گرفت.

تبصره ۵: در هر مورد از موارد ارتشاء هر گاه راشی قبل از کشف جرم مأمورین را از وقوع بزه آگاه سازد از تعزیر مالی معاف خواهد شد و در مورد امتیاز طبق مقررات عمل می‌شود و چنانچه راشی در ضمن تعقیب با اقرار خود موجب تسهیل تعقیب مرتشی را فراهم نماید تا نصف مالی که به‌عنوان رشوه پرداخته است به وی بازگردانده می‌شود و امتیاز نیز لغو می‌گردد.

ماده ۴:

کسانی که با تشکیل یا رهبری شبکه چند نفری به امر ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مبادرت ورزند علاوه بر ضبط کلیه اموال منقول و غیرمنقولی که از طریق رشوه کسب کرده‌اند به‌نفع دولت و استرداد اموال مذکور در مورد اختلاس و کلاهبرداری و رد آن حسب مورد به دولت یا افراد، به جزای نقدی معادل مجموع آن اموال و انفصال دائم از خدمات دولتی و حبس از پانزده سال تا ابد محکوم می‌شوند و در صورتی که مصداق مفسد فی الارض باشند مجازات آنها، مجازات مفسد فی الارض خواهد بود.

ماده ۵:

هر یک از کارمندان و کارکنان ادارات و سازمان‌ها یا شوراها و یا شهرداری‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی و یا وابسته به دولت و یا نهادهای انقلابی و دیوان محاسبات و موسساتی که به کمک مستمر دولت اداره می‌شوند و یا دارندگان پایه قضائی و به‌طور کلی قوای سه‌گانه و همچنین

نیروهای مسلح و مأمورین به خدمات عمومی اعم از رسمی یا غیررسمی وجوه یا مطالبات یا حواله‌ها یا سهام و اسناد و اوراق بهادار و یا سایر اموال متعلق به هر یک از سازمان‌ها و موسسات فوق‌الذکر و یا اشخاص را که بر حسب وظیفه به آنها سپرده شده است به نفع خود یا دیگری برداشت و تصاحب نماید مختلس محسوب و به ترتیب زیر مجازات خواهد شد.

در صورتی که میزان اختلاس تا پنجاه هزار ریال باشد مرتکب به شش ماه تا سه سال حبس و شش ماه تا سه سال انفصال موقت و هر گاه بیش از این مبلغ باشد به دو تا ده سال حبس و انفصال دائم از خدمات دولتی و در هر مورد علاوه بر رد وجه یا مال مورد اختلاس به جزای نقدی معادل دو برابر آن محکوم می‌شود.

تبصره ۱: در صورت اتلاف عمدی مرتکب علاوه بر ضمان به مجازات اختلاس محکوم می‌شود.
تبصره ۲: چنانچه عمل اختلاس توأم با جعل سند و نظایر آن باشد در صورتی که میزان اختلاس تا پنجاه هزار ریال باشد مرتکب به ۲ تا ۵ سال حبس و یک تا ۵ سال انفصال موقت و هر گاه بیش از این مبلغ باشد به ۷ تا ده سال حبس و انفصال دائم از خدمات دولتی و در هر دو مورد علاوه بر رد وجه یا مال مورد اختلاس به جزای نقدی معادل دو برابر آن محکوم می‌شود.

تبصره ۳: هر گاه مرتکب اختلاس قبل از صدور کیفرخواست تمام وجه یا مال مورد اختلاس را مسترد نماید دادگاه او را از تمام یا قسمتی از جزای نقدی معاف می‌نماید و اجرای مجازات حبس را معلق ولی حکم انفصال درباره او اجراء خواهد شد.

تبصره ۴: حداقل نصاب مبالغ مذکور در جرائم اختلاس از حیث تعیین مجازات یا صلاحیت محاکم اعم از این است که جرم دفعتاً واحده یا به دفعات واقع شده و جمع مبلغ مورد اختلاس بالغ بر نصاب مزبور باشد.

تبصره ۵: هر گاه میزان اختلاس زائد بر صد هزار ریال باشد، در صورت وجود دلایل کافی، صدور قرار بازداشت موقت به مدت یک‌ماه الزامی است و این قرار در هیچ‌یک از مراحل رسیدگی قابل تبدیل نخواهد بود. همچنین وزیر دستگاه می‌تواند پس از پایان مدت بازداشت موقت، کارمند را تا پایان رسیدگی و تعیین تکلیف نهائی وی از خدمت تعلیق کند. به ایام تعلیق مذکور در هیچ حالت هیچ‌گونه حقوق و مزایائی تعلق نخواهد گرفت.

تبصره ۶: در کلیه موارد مذکور در صورت وجود جهات تخفیف دادگاه مکلف به رعایت مقررات تبصره یک ماده یک از لحاظ حداقل حبس و نیز بنا به مورد حداقل انفصال موقت و یا انفصال دائم خواهد بود.

ماده ۶:

مجازات شروع به اختلاس حسب مورد حداقل مجازات مقرر در همان مورد خواهد بود و در صورتی که نفس عمل انجام شده نیز جرم باشد، شروع کننده به مجازات آن جرم نیز محکوم می شود. مستخدمان دولتی علاوه بر مجازات مذکور چنانچه در مرتبه مدیرکل یا بالاتر و یا همپراز آنها باشند به انفصال دائم از خدمات دولتی و در صورتی که در مراتب پایین تر باشند به شش ماه تا سه سال انفصال موقت از خدمات دولتی محکوم می شوند.

ماده ۷:

در هر مورد از بزه های مندرج در این قانون که مجازات حبس برای آن مقرر شده در صورتی که مرتکب از مأمورین مذکور در این قانون باشد از تاریخ صدور کیفرخواست از شغل خود معلق خواهد شد. دادسرا مکلف است صدور کیفرخواست را به اداره یا سازمان ذی ربط اعلام دارد. در صورتی که متهم به موجب رأی قطعی براءت حاصل کند ایام تعلیق جزء خدمت او محسوب و حقوق و مزایای مدتی را که به علت تعلیقش نگرفته دریافت خواهد کرد.

ماده ۸:

کلیه دستگاه هایی که شمول قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است مشمول این قانون خواهند بود همچنین کلیه مقررات مغایر این قانون لغو می شود.

سؤالات متداول در جرم کلاهبرداری

سؤال:

آیا شروع به کلاهبرداری نیز جرم محسوب شده و مرتکب آن مجازات می‌شود؟^۱

جواب:

بله، با توجه به اصول حقوقی منظور از شروع به کلاهبرداری، توسل به وسایل متقلبانه برای تحصیل مال دیگری می‌باشد. به عبارت دیگر اگر کسی با توسل به وسایل متقلبانه زمینه بردن مال غیر را فراهم کند و به دلیل عامل خارجی نتواند به هدف خود برسد عملش شروع به کلاهبرداری خواهد بود. البته برای تحقق شروع به کلاهبرداری تنها داشتن قصد ارتکاب جرم کافی نیست و باید عمل او به علت مانع خارجی تکمیل نشده باشد.

سؤال:

شخصی که به تحصیل وجوه و اموال زیاد از اشخاص مختلف متهم است، تعیین جزای نقدی آن به چه نحوی موجه است؟^۲

جواب:

طبق ماده یک تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، دادگاه مکلف است کلاهبردار را به رد اصل مال و جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده محکوم نماید و در کلاهبرداری‌های متعدد که مرتکب به رد کلیه اموال محکوم می‌شود، جزای نقدی معادل تمام آنهاست.

سؤال:

این قانون که تعیین مجازات کمتر از حد اقل (یک سال) برای متهم ممنوع است (ماده یک تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری)، برای جرایمی که در حکم کلاهبرداری می‌باشد، مانند انتقال مال غیر و تحصیل متقلبانه گواهی حصر وراثت و... نیز صدق می‌کند؟^۳

جواب:

۱- حبیب‌زاده، محمدجعفر، حقوق جزای اختصاصی (جرایم علیه اموال)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم، ۱۳۸۲، ۱۳۲.
۲- معاونت آموزش قوه قضاییه، مجموعه نشست‌های قضایی (۱۱): مسائل قانون مجازات اسلامی (۴)، قم، نشر قضا، جلد دوم، چاپ نخست، ۱۳۸۳، ص: ۲۰۸-۲۰۹.
۳- معاونت آموزش قوه قضاییه، مجموعه نشست‌های قضایی (۱۱): مسائل قانون مجازات اسلامی (۴)، قم، نشر قضا، جلد دوم، چاپ نخست، ۱۳۸۳، ص: ۲۰۹-۲۱۰.

بله، چون قانون ارتکاب به جرایم فوق‌الاشاره و سایر جرایم مشابه را در حکم کلاهبرداری دانسته است، بنابراین این مجازات نیز شامل این نوع از جرایم می‌شود.

دادنامه (۱)

شاکی: آقای ابوالقاسم ... به نشانی قم، ...

متهم: آقای حسن ... به نشانی قم، ...

اتهام: کلاهبرداری

رأی دادگاه

در خصوص اتهام حسن ... معروف به ... دایر بر کلاهبرداری از طریق جعل عنوان و تحصیل مبلغ سیصد هزار تومان به این توضیح که از شاکی تقاضای پول کرده تا کار او را درست کند و برای او مدرک جبهه درست کند و در حضور شاکی و شهودش با مانورهای متقلبانه خود را فردی با نفوذ در دستگاه قضایی معرفی کرده است که شرح آن در پرونده موجود است، با توجه به محتویات پرونده و متواری بودن متهم و این که به بهانه واهی بیماری در هیچ یک از جلسات دایاری و دادگاه حاضر نشده است و شهادت شهود و سایر قرائن و امارات و کیفرخواست صادره دادگاه بزه انتسابی را ثابت تشخیص و به استناد ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس نامبرده را به تحمل دو سال حبس و پرداخت سیصد هزار تومان جزای نقدی به صندوق دولت و پرداخت سیصد هزار تومان به شاکی محکوم می نماید. رأی صادره غیابی ظرف مهلت ده روز پس از ابلاغ قابل واخواهی و بیست روز پس از آن قابل تجدیدنظرخواهی است.

رئیس شعبه ... دادگاه عمومی جزائی قم

دادنامه (۲)

شکات: ۱- آقای محمد علی ... به نشانی قم، ... ۲- آقای سید محمد ... نشانی قم، ...

متهم: آقای افشین ... به نشانی مشهد، ...

اتهام‌ها: ۱- کلاهبرداری ۲- پرداخت رشوه به مامور دولت

رای دادگاه

در خصوص اتهام افشین ... فرزند ... با عنوان کلاهبرداری و انجام مانور متقلبانه به منظور اخذ وجوهات از مردم با ترفند کارگشایی و اخذ وام واهی از بانک با عنایت بر ۱- شکایت و اعلام جرم مختلف شکات و علی‌الخصوص محمد علی ... فرزند ... و سید محمد ... از قم ۲- اقرار صریح متهم در دادسرا و جلسه دادرسی دادگاه ۳- ملاحظه ترفند متهم که با معرفی خویش به عنوان مأمور و مسئول ذی‌صلاح ارگان‌های مختلف حکومتی و دادن وعده جهت کارگشایی و اخذ وام برای شکات از بانک‌ها، مبالغی را جهت افتتاح حساب دریافت و سپس در مرحله زمانی دیگر از فرصت سوءاستفاده می‌نموده و متواری می‌شده ۴- استعمال به عمل آمده از بانک‌های مختلف و احراز عدم موجودی و اقدام برای مردم نسبت به وعده وام واهی ۵- کیفرخواست صادره از دادسرا و سایر محتویات پرونده، اتهام وارده و سوءنیت مجرمانه متهم محرز، ضمن تطبیق عمل مجرمانه وی بر ماده یک از قانون تشدید مجازات کلاهبرداری دادگاه متهم موصوف را به رد مبالغ مأخوذه در حق شکات مطابق اقرار و تقبل متهم به شرح اوراق ۸۴ الی ۸۶ پرونده و تحمل دو سال حبس تعزیری و پرداخت مبلغ پانزده میلیون تومان به عنوان جزای نقدی در حق دولت محکوم می‌نماید و در خصوص اتهام دیگر متهم با عنوان پرداخت رشوه به میزان حدوداً ۱۴ میلیون مطابق چک حامل صادره شماره ... مورخه ... بانک ... نظر به این که اولاً متهم منکر پرداخت چک مذکور به مامور انتظامی گزارش‌دهنده پرونده به نام ... می‌باشد، ثانیاً چک مورد ادعای فوق‌الذکر مطابق گزارش اداره محترم آگاهی اساساً از ناحیه کلانتری مربوطه تحویل مامورین آگاهی نگردیده و بعداً به صورت مشکوک ادعای مفقودیت آن شده است که این موضوع ضرورت تحقیق و بررسی فنی از طریق دایره محترم بازرسی نیروی انتظامی را به صورت جداگانه می‌طلبد. فلذا از نظر دادگاه به لحاظ عدم تحقق رکن و فعل مثبت مادی مجرمانه (با توجه بر عدم وصول و پرداخت) و نهایتاً عدم کفایت دلیل موجب اقناع وجدان، متهم از این اتهام تبرئه و حکم برائت وی صادر و اعلام می‌گردد. رأی صادره ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ قابل اعتراض در دادگاه تجدیدنظر مرکز استان (قم) می‌باشد.

رئیس شعبه ... دادگاه عمومی جزائی قم

دادنامه (۳)

شکات: سمیه و معصومه، به نشانی قم،...

متهم: محمدرضا ...، به نشانی قم،...

اتهام: کلاهبرداری

رای دادگاه

در خصوص اتهام آقای محمدرضا ... فرزند... دایر به کلاهبرداری، موضوع شکایت خانم‌ها سمیه و معصومه فرزندان ... صرف نظر از گذشت بعدی شکات با توجه به اقرار و اعتراف صریح وی و ارائه و رقم مشتمل بر حروف و علائم (که متهم به منزله طلسم و جادو تحویل شکات داده) و سایر قرائن و امارات موجود در پرونده بزهکاری اش محرز و مسلم بوده با انطباق عملش با ماده یک از قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس ارتشاء و کلاهبرداری حکم محکومیت نامبرده به یک سال حبس (با احتساب ایام بازداشتی اش) و پرداخت مبلغ پنج میلیون ریال جزای نقدی در حق صندوق دولت جمهوری اسلامی ایران صادر و اعلام می گردد. رأی صادره حضوری بوده ظرف مدت بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظرخواهی در محاکم محترم تجدیدنظر استان قم می باشد.

رئیس شعبه ... دادگاه عمومی جزائی قم

نام محقق: آقای اصغر کاظمی